



## DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDEKİ GİZLİ DİL VERİLERİ ÜZERİNE

Faruk YILDIRIM\*

### ÖZET

Bu makalede; gizli dil teriminin çerçevesi çizilmeye çalışılmış, Türkiye'deki gizli diller ve dar bölge meslek argolarından söz edilmiş ve gizli dillerden Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü'ne yansıyan bazı veriler üzerinde durulmuştur. Yazının temel amacı, Derleme Sözlüğü'nde yer alan bazı kelimelerin gerçekte Türkiye Türkçesinin ağızlarına ait olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, söz konusu kelimelerin etimolojilerine ilişkin bulgular da tartışılmıştır.

Derleme Sözlüğü'nde yer alan *cıvır* 'kadın, kız'; *geben* 'yabancı'; *geder* 'eşek'; *gerez* 'süslü, zarif, şık, (kimse); şirin, dilber, yosma'; *gıyla*, *gıylam* 'erkeğin cinsiyet organı'; *hersit* 'ekmek'; *heziklemek* 'dayak atmak'; *manuş* 'iki kişinin -iyi ya da kötü- arkasından konuştukları üçüncü kişi' *yeken* 'para' kelimeleri incelenmiştir. Bu kelimeler, Abdal gizli dilinde (Tebercede) sırasıyla *cıvır* 'kadın, kız'; *geder* 'eşek', *gerez* 'iyi, güzel, hoş'; *gıyla*, *gıylam* 'erkek üreme organı'; *hersit* 'ekmek'; *heziklemek* 'dövmek'; *manuş* 'adam'; *yeken* 'para' biçimindedir. Ele alınan kelimelerin bazıları Abdal gizli dilinden başka, Çepni gizli dili, Tokat Geygel gizli dili, Doğu Anadolu göçebelerinin gizli dili, Kıbrıs Gurbetlerinin gizli dili gibi Türkçe temelli dillerin söz varlığında da yer alır. Kimi kelimeler, dar bölge esnaf argoları ile Türkçe temelli olmayan gizli dillerde ve Türkiye dışında kullanılan başka gizli dillerde de kullanılmaktadır. Makalede, Türkçe kökenli olmayan söz konusu kelimelerin etimolojik durumu incelenmiş, kullanıldığı gizli diller tespit edilmiş, elde edilen veriler yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Türkiye Türkçesinin ağızları, Derleme Sözlüğü, gizli diller, Abdal gizli dili (Teberce), etimoloji, Hint-Ari dilleri, Çingenece.

## ON THE DATA FROM SOME SECRET LANGUAGES IN DERLEME SÖZLÜĞÜ

### ABSTRACT

In this paper, an attempt has been made to frame the term "secret language," to discuss the secret languages in Turkey and narrow regions' jargons, and to reflect upon some data transferred from secret languages to the Derleme Sözlüğü.

In the Derleme Sözlüğü the words *cıvır* 'woman, teenage girl'; *geben* 'foreigner'; *geder* 'donkey'; *gerez* 'ornate, elegant, stylish, cute, belle, cocotte'; *gıyla*, *gıylam* 'sexual organ of a male'; *hersit* 'bread';

\* Doç. Dr. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: faryil@cu.edu.tr

*heziklemek* ‘to beat up’; *manuş* ‘the third person who the other two speak behind his/her back’; and *yeken* ‘money’ were analyzed. These words in the Abdal secret language are as *cwir* ‘woman, teenage girl’; *geder* ‘donkey’; *gerez* ‘ornate, elegant, stylish, cute, belle, cocotte’; *gıyla*, *gıylam* ‘sexual organ of a male’; *hersit* ‘bread’; *heziklemek* ‘to beat up’; *manuş* ‘man’; *yeken* ‘money’ respectively. Not only in the Abdal secret language, but some of these words considered can be seen in the vocabulary of other Turkish origin secret languages such as the Çepni secret language, Tokat Geygel secret language, the secret language of Eastern Anatolian nomads, and Cyprus Gurbets’ secret language. Some words are also used in narrow regions’ tradesmen jargon, other secret languages with no Turkish background and in secret languages used outside of Turkey. In the paper, the etymology of the words which are not originally Turkish was analyzed, the secret languages which these words are used in were determined, and the data obtained were interpreted, and conclusions were reached.

**Key Words:** Dialects of Turkish, Derleme Sözlüğü, secret languages, Abdal secret language, etymology, Indo-Aryan languages, Gipsy Language.

## Giriş

Dil denilen sistem, her durum ve şartta aynı görünümü sergilemez. Sergilediği görünüm ve kullanıcıların niteliklerine göre birbirinden az çok farklılaşan birçok dil türünden söz edilebilir. Bu türlerden en önemlisi *ortak dildir*. Doğan Aksan *ortak dili* “bir ülkede konuşulan lehçe ve ağızlar içinden yaygınlaşan ve egemen olanı” olarak tanımlar (Aksan 1979: 83). Mesut Şen’e göre *yazı dili*, *şiir dili*, *tiyatro dili*, *bilim dili*, *teknik dil* gibi dil türleri *ortak dilin* üst düzeyini, *halk dili*, *teklifsiz konuşma*, *kaba dil*, *alay*, *şaka* ve *hakaret* gibi türler ise *ortak dilin* alt düzeyini oluşturur (Şen 2002: 13-14).

Doğan Aksan *ortak dilin* yanında; konuşma dili, yazı dili, yazılı dil ve *özel diller* başlığı altında toplanabilecek *sosyolekt*, *argo* ve *jargon* gibi dil türlerinden söz eder (1979: 83-90). Nurettin Demir de, Türkçenin varyantlarını standart varyant, yerel varyasyon, sosyal varyasyon (meslek, sosyal statü, yaş, cinsiyet, bağlam varyantları), dil politikası kaynaklı varyasyon, teknik nedenlere bağlı varyasyon, dil ilişkisi varyantları, idyolekt ve diğer varyantlar olarak sıralar (2009: 16-23). Aksan ve Demir’in sözünü ettiği dil türleri ve varyantlar dilin parçaları durumunda olmalarına rağmen, bazıları *genel/ortak dilden* az çok farklılıklar taşımaları nedeniyle ayrı ayrı incelenmeye değer niteliktedir.

Ahmet Topaloğlu *özel dili* “Bir dilin belli bir çevrede kullanılan, sınıfa, yaşa, özellikle de mesleğe göre değişiklik gösteren ve daha çok kelime bakımından farklılıkları olan biçimi.” (1989: 120); Zeynep Korkmaz “Bir toplumda, bireyin içinde bulunduğu sınıfa, yaşa, özellikle mesleğe göre belirlenen dil.” (1992: 119); Nurettin Demir “üçüncü kişilerden belli şeyleri gizlemek amacıyla kullanılan her çeşit dil türü” (2002: 422) olarak tarif etmişlerdir. Berke Vardar, *özel dil* için “*Genel dilin belli bir çevrede kullanılan özel biçimi, özel bir deneyim alanına giren bilgilerin aktarıldığı bildirişim durumlarında kullanılan dil. Bilimsel ve uygulamalı dillerin yanı sıra çeşitli uğraş alanlarındaki (kasaplık, marangozluk gibi) diller özel dillerdir. Genel dile oranla bu dillerin en önemli yönünü sözlükleri ve bu düzlemde de adlar oluşturur.*” diyerek hem *özel dillerin genel dilin* bir türü olduğuna hem de bu tür dillerde söz varlığının önemine dikkat çekmiştir (2002: 157).

## Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic  
Volume 7/4, Fall, 2012

Özel dil terimi; gizli dilleri, argoyu, jargonu ve diğer sosyolektleri içerir. Nitekim Nurettin Demir, *özel dil* teriminin kapsadığı alt kavramları “Argo, Meslek Dili, Esnaf Dili, Sosyal Dil, Gizli Dil” alt başlıklarıyla belirler (2002: 422).

### Gizli Dil/Türkiye’de Gizli Diller

Özel diller içinde argo, jargon ve esnaf diliyle birlikte ele alınan, çoğu zaman onlarla karıştırılan *gizli dilin* diğer özel dillerle kimi ortak yanları bulunsa da onlardan ayrılan yönleri ağır basar<sup>1</sup>. *Gizli dil* “çevresindeki diğer gruplarla ortak bir üst dili bulunan bir etnik grubun<sup>2</sup>, düşünce ve duygularını çevredekilerden gizlemek amacıyla kullandığı; bir etnik gruba ait olma, dolayısıyla grup kimliği oluşturma, yalnızca suç sayılabilecek durumları değil hayatın her sahasını ifade etme yeterliliğine sahip olma ve deşifre olan kelimeleri değiştirmeme gibi yönlerden argodan ayrılan bir alt kültür dili”dir (Yıldırım 2008: 52).

Türkiye’deki varlığı, XIX. yüzyılın sonlarından beri bilinmekte olan gizli diller, XX. yüzyılın başından beri çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırmalarda ortaya konan verilere göre, Türkiye’deki gizli dilleri Türkçe temelli olanlar ve Türkçe temelli olmayanlar şeklinde iki grupta incelemek mümkündür. Türkçe temelli gizli diller Abdal (Teber/Carcar) gizli dili<sup>3</sup>, Çepni gizli dili<sup>4</sup>, Tahtacı gizli dili<sup>5</sup>, Tokat Geygel gizli dili<sup>6</sup>, Doğu Anadolu göçebelerinin gizli dili<sup>7</sup> ve Kıbrıs Gurbetlerinin gizli dilidir.<sup>8</sup> Türkçe temelli olmayan gizli diller arasında Alaçam (Bolu) Elekçilerinin gizli dili<sup>9</sup>, Düzce Abdallarının gizli dili<sup>10</sup>, Dinar Geygel gizli dili<sup>11</sup>, Poşa/Boşa dili<sup>12</sup> ve Mıtrıp dili<sup>13</sup> sayılabilir. Türkiye’de tamamı Türkçe temelli olmakla birlikte, yukarıda verdiğimiz tanıma uymadığı için gizli diller içinde değerlendirmedığımız Muğla kalaycı [pallacı/palleci] argosu<sup>14</sup>, Burdur kalaycı argosu<sup>15</sup>, Darende esnaf argosu (Hazeynce)<sup>16</sup>, Kayseri Erkilet çerçilerinin argosu (Vartanca/Dilce)<sup>17</sup> gibi dar bölge esnaf/zanaatkar argoları (meslek dilleri) da vardır. Bu yazıda yalnızca Türkçe temelli gizli dillerden Derleme Sözlüğü’ne yansıyan veriler üzerinde durulmaktadır.

<sup>1</sup> Konuyla ilgili ayrıntılar için bk. (Yıldırım 2011: 6-15).

<sup>2</sup> Bu tanımdaki etnik grup sözü, üst dili Türkçe olan gruplar için boy, oymak, aşiret veya cemaat olarak, Orhan Türkdoğan’ın tanımıyla “millet-altı grup” (Türkdoğan 1997: 110) şeklinde anlaşılmalıdır.

<sup>3</sup> Bk. Le Coq 1911, Gordlevskiy 1927, Caferoğlu 1950, Caferoğlu 1953, Tietze 1982, Özönder 1988, Hayasi and Yıldırım 2004, Günşen 2004, Sarıkaya-Seyfeli 2004, Yıldırım 2006, Yıldırım 2008, Kolukırcık 2009, Sarıkaya 2009, Yıldırım 2011.

<sup>4</sup> Bk. Kadıoğlu 1935, Caferoğlu 1954, Sevinçli 1979, Akpınar 1989, Sevinçli 2008.

<sup>5</sup> Tahtacı gizli diliyle ilgili elimizde yalnızca Ahmet Caferoğlu 1954’te verdiği dört cümle mevcuttur: 1. Rakıştı veremoto. “Memur geliyor.” 2. Hataburut işbirden. “Kaç, tertibat al.” 3. Somun yamu. “Hücum edin vurun.” 4. Arsa. “Bırak, yeter, kâfi.” Bu cümlelerin Türkçeyle bir bağlantısı bulunmadığı açıktır ancak Tahtacıların Türk olduğuna şüphe yoktur.

<sup>6</sup> Geygel gizli diliyle ilgili olarak Caferoğlu’nun (1944: XXI) Tokat Geygellerinden derlediği 11 kelime vardır. Cümle örneği olmadığından temeli hakkında sağlıklı bir fikir edinmek mümkün değildir. Ancak Türkçe temelli olmayan gizli diller arasında ele aldığımız Dinar Geygel dili ile Tokat Geygellerinin dili söz varlığı bakımından kesinlikle uyuşmadığı açıktır.

<sup>7</sup> Doğu Anadolu göçebelerinin dili Türkçeleşmiş Poşa dili olsa gerekir. Bk. Acar 1985.

<sup>8</sup> Bk. Demir 2002, Marsh and Strand 2003, Öztürk 2009. Kıbrıs Gurbetlerinin dili, resmî sınır bakımından Türkiye dışında kullanılmakla birlikte Türk kültürünün içinde ve Türkçe temelli olması nedeniyle buraya alınmıştır.

<sup>9</sup> Çingenece (Lomavren) ve Ermenice ağırlıklıdır. Bk. Caferoğlu 1951, Bläsing 2002.

<sup>10</sup> Çingenece (Romani) temellidir. Bk. Caferoğlu 1951, Bakker 2001.

<sup>11</sup> Dinar Geygel dili Çingenece temelli bir dildir ve bu durum, Lewis (1950-1955) ve Bakker (2001) tarafından da tespit edilmiştir. Ayrıca bk. Caferoğlu 1943.

<sup>12</sup> Çingenece (Lomavren) temellidir. Bk. Benninghaus 1991, Voskanian 2002.

<sup>13</sup> Çingencesi (Domari) temellidir. Bk. Benninghaus 1991, Matras 1999.

<sup>14</sup> Bk. Eroğlu 1939, Caferoğlu 1943, Akar 2008.

<sup>15</sup> Bk. Caferoğlu 1943.

<sup>16</sup> Bk. Dolu 1986, Cengiz 1987, Gülensoy 1988, Kaymaz 1997, Kaymaz 2003, Benninghaus [tarihsiz].

<sup>17</sup> Bk. Caferoğlu 1952, Özkan 1991.

### Turkish Studies

Türkçe temelli gizli diller ve meslek dillerinin Türkiye Türkçesinin ağızlarıyla sıkı bir ilişkisinin olduğu açıktır. Zira gerek gizli dil gerekse meslek dili kullanıcıları günlük hayatlarında yaşadıkları coğrafyanın ağızını kullanırlar. Özel dillerinin ses bilgisi, cümle ve kelime grubu kuruluşu, fiil ve isim çekimi ile diğer gramer unsurları bakımından genel olarak Türkçeye, özel olarak da Türkçenin ağızlarına uyduğu bilinmektedir (Yıldırım 2011: 33-34). Kimi durumlarda, ağızlarda kullanılan birtakım kelimelerin gizli dillere aktarıldığı olur. Bazen, araştırmacıların ağızlara özgü kelimeleri, ele aldıkları gizli dilin bir parçası saydıkları da görülür. Yayımlanan kelime listelerinde bu durumun pek çok örneği vardır. Bu makalede ağızlardan gizli dillere alınan kelimelere yer verilmemiş, yalnızca gizli dillerden ağızların söz varlığına, daha doğru bir söyleyişle Türkiye Türkçesinin ağız sözlüğü olan Derleme Sözlüğü'ne geçen birtakım sözler üzerinde durulmuştur.

### Derleme Sözlüğü'nde Gizli Dil Verileri

Türk Dil Kurumu'nun 1962-1979 yılları arasında 11 cilt olarak yayımladığı ve 1982'deki ek ciltle tamamlanan *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, aşağı yukarı yarım milyon fişten oluşan bir malzemeye dayanır. Bu sözlükteki madde sayısı 118.000'e yakındır. Ancak maddelerin bir kısmı başka maddelere atıf niteliğindedir. Bu bölümde Derleme Sözlüğü'nde yer alan *cıvır*, *geben*, *geder*, *geraz*, *gıyla*, *gıylam*, *hersit*, *heziklemek*, *manış*, *yeken* kelimeleri incelenmiştir.

#### *cıvır*

Kelime, Derleme Sözlüğü'nde 'kadın' anlamıyla Denizli'nin Tavas ilçesine bağlı Bereketli, Aydın'a bağlı Yeniköy, Eskişehir'e bağlı Koşmat köylerinden derlendiği kaydıyla yer alır. (DS III 1993: 943).

Söz konusu kelime, Türkiye Abdallarının gizli dili ile ilgili kaynaklarda *giür*, *giüwir* (Le Coq 1911: 227); *cıvır* (Gordlevskiy 1927: 113; Caferoğlu 1951: 211; Tietze 1982: 524; Özönder 1988: 62; Hayasi and Yıldırım 2004: 130); *cıvır*, *cıfır* (Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 255; Günşen 2004: 1323); *cıbir* (?) (Okumuş 2005: 616); *cıvır*, *cıvır* (Yıldırım 2008: 58; Yıldırım 2011: 64-65) şekillerinde yer almıştır. Kelime, Türkiye dışındaki bazı gizli/marjinal dillerde de kullanılmaktadır: Kıbrıs Gurbetlerinin gizli dilinde *cıvır* (Öztürk 2009: 240); Azerbaycan Sazandarlar argosunda *civi* (Şiraliyev 1967: 134).

*Cıvır*, Hint-Ari kökenli bir kelimedir. Sanskritte *yuvati* ~ *yüvan* 'genç kadın' olarak tespit edilen kelime, Prakritte *juvai*, *juai* 'genç kadın' biçiminde kaydedilmiştir (Turner 1962-1966: 607). Hint dillerinde çeşitli biçimlerde görülür: Hind. *joī*, Sind. *joi* 'zevce, eş', Nep. *joi* 'zevce vb. (Turner 1962-1966: 607). Gizli dillere bir Hint dili olan Çingeneden geçmiş olmalıdır: Çing. (Rom.) *džuwir* 'kadın', (Dom.) *džuwir* 'kadın' (Matras 2004: 31), /*dži'wir*/ 'kadın' (Matras 1999:10); (Dom.) *djuri* 'kadın' (Kenrick 2000c); (Rom.) *džuvél* (cuvél) 'dişi' ~ *djuvli* (cuvli) 'genç kadın' (Paspatis 1870: 230), Av. Çing. *juvel*, *juvli*, Ro. Çing. *žuvli*, *žuli* 'kadın, kız', Fil. Çing. *jū'ār*, *jū'ri* 'kadın' (Turner 1962-1966: 607); Karaçi Çing. *givi*, *giveh*, *jivi* 'kadın' (Patkanoff 1908-09: 326; Groome 1891: 22); İran Çing. *jewī*, *jewīt*, *jewīd* 'kadın, zevce' (Ivanow 1921: 287). Domaride kullanılan *djar* 'zevce, eş' (Kenrick 2000a) sözü de *cıvır* ile ilgilidir.

Yukarıdaki bilgilere bakarak, Türkçenin herhangi bir dönemi veya kolunda görülmeyen *cıvır* 'kadın' kelimesi, Derleme Sözlüğü'ne Abdal gizli dili yoluyla girmiş olmalıdır, denebilir.

#### *geben*

Derleme Sözlüğü'nde *geben* kelimesi, 'yabancı' anlamıyla Bolvadin'den (Afyon), 'Abdal' anlamıyla da Konya'dan derlenmiş olarak yer almıştır (DS VI 1993: 1956).

### Turkish Studies

Kelime, Anadolu Abdallarının gizli dili ile ilgili kaynakların birçoğunda 'yabancı' anlamıyla yer almıştır (Gordlevskiy 1927: 113; Tietze 1982: 525; Özönder 1988: 62; Yıldızkaya 2003: 506; Günşen 2004: 1325; Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 257; Yıldırım 2008: 59; Yıldırım 2011: 102; Kolukırık 2009: 251).

Kelimenin kökeni meçhuldür. Hint-Avrupa, Hami-Sami, Altay, Ural ve Çin dillerinin tarayabildiğimiz etimolojik sözlüklerinde *geben* ile ilgili olabilecek herhangi bir kelime belirlenememiştir.

Türkçenin herhangi bir dönemi veya kolunda görülmemesi ve derlenen bölgelerde (Bolvadin ve Konya) Abdalların yaşaması, *geben* kelimesinin Derleme Sözlüğü'ne Abdal gizli dilinden geçtiği fikrini güçlendirmektedir.

### **geder**

Derleme Sözlüğü'nde Balıkesir'in Balya köyü, Sivas'ın Koyulhisar ilçesine bağlı Yukarıkale köyü, Eskişehir'in Sarıkavak ilçesi ve Yozgat'tan derlendiği bildirilen *geder* sözü 'eşek' anlamına gelir (DS VI 1993: 1966).

Geder 'eşek' kelimesi, Abdal gizli dilinde *geder* (Le Coq 1911: 228; Gordlevskiy 1927: 113; Caferoğlu 1951: 211; Özönder 1988: 62; Hayasi and Yıldırım 2004: 132; Günşen 2004: 1325; Yıldırım 2008: 59; Yıldırım 2011: 104-105; Kolukırık 2009: 251) ve *gèder* (Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 257) biçimleriyle görülür. Aynı söz Çepni gizli dilinde de *geder* biçiminde tespit edilmiştir (Akpinar 1989: 362).

Söz konusu kelime, Kıbrıs Gurbetlerinin gizli dilinde *geder* 'eşek' (Öztürk 2009: 240); Azerbaycan Gurd dilinde *gecir* 'eşek' (Şiraliyev, 1967: 128); Tacikistan Dzugi argosunda *gadar* 'eşek' (Oranskiy 1964: 71) biçimleriyle kullanılır. Kelime, Doğu Türkistan Abdallarının (Äynu) dilinde *gidär* 'eşek' (Ladstätter and Tietze 1994: 95) ve *gide*: 'eşek' (Hayasi vd. 1999: 72) biçimleriyle tespit edilmiştir.

Söz konusu kelime, Sanskritten başlayarak eski ve yeni birçok Hint dilinde aynı anlamla mevcuttur. Skr. *gardabhá* (e.); Pa. *gaddabha*, *gadrabha*; Prakr. *gaddaha*; As. Çing. *ghádar*; Sind. *gağahu*; Pen. *gadhā*; Nep. *gadoho*; Assa. *gādh*; Ben. *gādhā*; Or. *gadha*; Hind. *gadahā*; Guj. *gaddhā* vb. (Turner 1962-1966: 217); Urd. گدا *gadha* (<http://www.dictionarurdu.com/>); Hind. *gadhā* (Ivanow 1921: 287).

Kimi kaynaklar, *geder* sözünü Yunanca *gedaros* 'eşek' kelimesiyle ilişkilendirmektedir (Tietze 1955: 215; Öztürk 2009: 233). Tietze, Abdal gizli diliyle ilgili yazısında da Tebercedeki ve Derleme Sözlüğü'ndeki *geder* ve Burdur kalaycı argosundaki *haydar* kelimelerini Yun. *gádaros/gáydaros* ile birleştirmiş; Yunancadaki kelimelerin ise Arapça *haydar* 'aslan'dan kaynaklandığını Andriotis'e dayanarak dile getirmiştir. Ancak Doğu Türkistan Abdallarının da kelimeyi kullandığına dikkat çekerek, kelimenin Hint dilleriyle ilişkili olabileceğini vurgulamıştır (1982: 525-526). Aynı araştırmacı, son çalışmasında "geder/gider kelimesinin Asya'da, Yun.'dan menşeyini muhtemel sayılamayacak geniş yayılışa maliktir." demektedir (Tietze 2009: 120). Blasing ise *geder* kelimesinin Türkiye'den Türkistan'a kadar uzanan bölgede kullanıldığına dikkat çeker ve kelimenin Hint-Ari dillerinde yaygın olduğunu kanıt ve örnekleriyle gösterir. Araştırmacı, Tietze'nin 1982'de ve 1994'te (Ladstätter ile) yazdığı yazılarda *geder* kelimesini Yun. *gádaros/gáydaros* kelimeleriyle birleştirmelerini eleştirmiş, Yunancadaki kelimelerin Venedik dilinden alındığına dikkat çekmiştir (Blasing 2002: 121-122).

Eski ve yeni Hint dillerindeki yaygınlığı, *geder* sözünün Ari (Indic) kökenli olduğunu, gizli dillere de oradan girdiğini düşündürmektedir. Derleme Sözlüğü'ne de Abdal ve Çepni gizli dillerinden yansımış olmalıdır.

### **Turkish Studies**

**gerez**

Derleme Sözlüğü'nde Eskişehir'in Sarıkavak ilçesine bağlı Koşmat, Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesine bağlı Yenikışla ve Adana'nın Sirkenli köylerinden derlendiği bildirilen *gerez* kelimesinin anlamı 'süslü, zarif, şık (kimse)' olarak verilmiş ve ikinci anlam için gercik madde başına atıf yapılmıştır (DS VI 1993: 2000). Anlamı 'şirin, dilber, yosma' olarak verilen gercik kelimesinin deyişmelerinden biri Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesine bağlı Yenikışla köyünden derlenen *gerez*, bir başkası ise Bolu'dan derlenen *görez*dir. (DS VI 1993:1994-1995).

Kelime, Anadolu Abdallarının gizli dili ile ilgili kaynakların birçoğunda yer almıştır: İslâhiye *gārās* 'sağlam, sağlıklı' (Le Coq 1911: 227); Eskişehir *gerez* 'iyi' (Caferoğlu 1951: 212); Andırın *girez* 'güzel' (Özönder 1988: 62); Düziçi *gerez* /*gerrez*, *gerrez*/ 'iyi, güzel, yakışıklı, tok' (Hayasi and Yıldırım 2004: 133); Kırşehir *gerez* 'güzel, iyi' (Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 258); Kırşehir, Hacıbektaş, Kaman, Keskin *gerez* 'güzel, iyi' (Günşen 2004: 1326); Çukurova *gerez* 'iyi, güzel; yakışıklı; zengin; tok; çok' (Yıldırım 2008: 60; Yıldırım 2011: 110-111). Çepni gizli dilinde de bu söz kullanılır: *gerez* 'iyi' (Akpınar 1989: 362)

Türkçenin diğer kollarıyla komşu dillerde bulunmayan kelimenin kökeni açık değildir. Ancak Derleme Sözlüğü'ndeki biçim, anlam ve derlendiği yerler, sözlüğe gizli dillerden girdiğini düşündürmektedir.

**gıyla, gıylam**

Derleme Sözlüğü'nde de *gıyla*, *gıylam* 'erkeğin cinsiyet organı' kelimeleri yer almaktadır ve kelimelerin Silifke'deki Aptallar aşiretinden derlendiği kaydedilmiştir (DS VI 1993: 2067).

Kelime, Anadolu Abdallarının gizli dili ile ilgili kaynakların birçoğunda yer almıştır: İslâhiye *qīlā* 'penis' (Le Coq 1911: 228); Konya *kıyla* 'penis' (Gordlevskiy 1927: 113); Kırşehir, Hacıbektaş, Kaman, Keskin *gıyla* 'erkeklik organı' (Günşen 2004: 1326); Kırşehir *gıyla* 'erkeklik organı, penis' (Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 258); Çukurova *gıyla*, *gıylam* 'erkeğin cinsel organı' (Yıldırım 2008: 60; Yıldırım 2011: 114-115). Kıbrıs Gurbetlerinin gizli dilinde de *gıyla* 'arak' sözünü kullanılmaktadır (Öztürk 2009: 241).

Kelimenin kökenini tam olarak bilmiyoruz. Fakat kelimenin Sanskritteki *kīla* 'kazık, sırtık, çivi' (Turner 1962-1966: 163)<sup>18</sup> kelimesiyle ilgili olabileceği kanaatindeyiz. Bu kelime, eski ve yeni birçok Hint dilinde Sanskrittekine benzer anlamlarla karşımıza çıkar: Prakr. *kīla* 'kazık'; Yun. Çing. *kiló* 'kazık', Alm. Çing. *kīlo* 'kazık, tokmak'; Kâş. *kyulu* 'sivri uçlu şey', Sind. *kīru* 'sivri uçlu şey'; Nep. *kilo*; Ben. *kīl* 'süngü, iğne, kama'; Or. *kīla* 'kazık, mılh'; Hind. *kīl* 'çivi' vb. (Turner 1962-1966: 163). Diğer yandan kelime, Skr. *gulī*, *gula* 'küre, penis başı, klitoris' (Mayrhofer 1956: 341, 1976: 696) ile de ilgili olabilir.

Kökeni ne olursa olsun, *gıyla*, *gıylam* kelimeleri Derleme Sözlüğü'ne Abdal gizli dilinden girmiş olmalıdır. Zira *gıyla* sözü Abdal gizli dilinin Anadolu'daki tüm kollarında yaygın olarak kullanılır. Üstelik, sözlükte, verilerin "Aptallar aşireti"nden derlendiği bilgisi yer almaktadır.

**hersit**

Derleme Sözlüğü'nde *hersit* 'ekmek' kelimesi Balıkesir ilindeki Çepnilerden derlendiği kaydıyla yer alır (DS VII 1993: 2348).

Çepni gizli dilinde 'ekmek' anlamında *hersit* ve *hersik* sözlerinin bulunduğu bilinmektedir (Akpınar 1989: 362; Caferoğlu 1954: 51). Söz konusu kelime, aynı anlamda Abdal gizli diliyle ilgili yayımların birçoğunda yer almıştır (Le Coq 1911: 228; Gordlevskiy 1927: 113;

<sup>18</sup> Turner, söz konusu kelimenin Ari kökenli olmadığını belirtmiştir.

Tietze 1982: 527; Özönder 1988: 62; Hayasi and Yıldırım 2004: 132; Günşen 2004: 1328; Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 259; Okumuş 2005: 618; Yıldırım 2008: 61; Kolukırık 2009: 251; Yıldırım 2011: 127-128).

Hersit, Anadolu'dan Doğu Türkistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada Türkçe temelli gizli dillerde kullanılmaktadır: Azerbaycan Gurd dili *hersid* 'ekmek' (Şiraliyev, 1967: 132); Orta Asya Abdol tili (artistler dairesi) *harsit* 'ekmek', Arabca (Orta Asya Çingene dili) *harsit* 'ekmek' (Troitskaya 1948: 256, 267); Doğu Türkistan (Hotan) Abdal dili *häsüd, häsüt* 'ekmek' (Le Coq 1911: 223); Doğu Türkistan Abdal (Äynu) dili *fi: sit* 'ekmek' (Hayasi vd. 1999: 79). Söz konusu kelime, Tacikistan'daki İrani temelli Dzugi gizli dilinde *harsit, harsit* biçimlerinde (Oranskiy 1964: 72), İran Çingenelerinin dilinde *harsüt, harsüd, arsi, kharsüt, kharsüd* olarak ve aynı anlamlarla mevcuttur (Ivanow 1921: 287).

Kelimeye XIV. yüzyıldan beri gizli/marjinal dillerin bir elementi olarak rastlanır: Kitab-ı Sâsîan (XIV. yüzyıl) *هرسیت (hersit)* 'ekmek' (Troitskaya 1948: 265); Elyazması Çingene-Derviş jargonu (XVI. yüzyıl) *هرسیت (hersit)* 'ekmek' (Ivanow 1923: 377, 380).

Kökeni açık olmamakla birlikte bazı araştırmacılar *hersit*'in Ar. *herise* 'buğday, un böreği; ekmek, çörek' kelimesinden geldiği fikrini ileri sürmüşlerdir (Caferoğlu 1954: 51; Şiraliyev 1967: 132; Kaymaz 2003: 104; Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 259). Tietze ise, kelimenin Anadolu'dan Doğu Türkistan'a kadar yaygın olduğuna dikkat çekerek kaynağı hakkındaki açıklamaların doyurucu olmadığını belirtir (1982: 527). Bugünkü Arapçada *هرس herese* 'ezmek, yumuşatmak' kökünden gelen *هریس herise* 'lapa, ezme, püre' (Baalbaki 1995: 1207); *هریسة herise* 'et ve bulgurdan yapılan bir yemek; yağ, un ve şeker ile yapılan bir pasta' (Mutçalı 1995: 941) anlamındadır.

Kökeni ne olursa olsun, *hersit* kelimesi Derleme Sözlüğü'ne Çepni gizli dilinden girmiş olmalıdır. Çünkü *hersit*, Asya'daki gizli dillerin çoğunda olduğu gibi Çepni gizli dilinde de kullanılmış, sözlükteki veri de Çepnilerden derlenmiştir.

### **heziklemek**

Derleme Sözlüğü'nde 'dayak atmak' anlamı verilerek Eskişehir'in Sarıkavak ilçesinden derlendiği kaydedilmiş bulunan *heziklemek* (DS VII 1993: 2356) kelimesi; Abdal gizli dilinin birçok kolunda tespit edilmiştir: Eskişehir *hezikle* 'döv' (Caferoğlu 1951: 212); Yozgat *hezikle* 'dayak atmak' (Tietze 1982: 527); Kırşehir, Hacıbektas, Kaman, Keskin *hezikle* 'dövmek, dövüşmek' (Günşen 2004: 1328); Kırşehir *hezikle* 'dövmek' (Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 259); Çukurova *hezikle* 'dövmek' (Yıldırım 2008: 61; Yıldırım 2011: 139-140).

Heziklemek, 'sopa, deynek' anlamıyla Abdal gizli dilinde kullanılan *hezik*<sup>19</sup> sözünün (Özönder 1988: 62; Hayasi and Yıldırım 2004: 132; Yıldırım 2008: 61; Yıldırım 2011: 138-139) üzerine Türkçe {+IA} isimden fiil yapma eki getirilerek türetilmiştir.

Türkçenin diğer devir ve kollarında rastlanmayan *heziklemek*, Derleme Sözlüğü'ne Abdal gizli dilinden alınmıştır.

### **manış**

Derleme Sözlüğü'nde 'İki kişinin -iyi ya da kötü- arkasından konuştukları üçüncü kişi' anlamıyla yer alan *manış* kelimesi Sarıkavak-Eskişehir'den derlendiği bilgisiyle verilmiştir (DS IX: 3123).

Kelime Abdal gizli dilinde *mamış* 'yabancı, müdür, âmir ve emsâli' (Caferoğlu 1951: 212) ve *manış* 'jandarma' (Yıldırım 2008: 61; Yıldırım 2011: 163-164)); Çepni gizli dilinde *manış*

<sup>19</sup> Etimolojisi için bk. Yıldırım 2011: 138-139.

‘Yabancı, Çepni olmayan, Sünni’ (Sevinçli 2009: 1944) biçim ve anlamlarıyla kullanılmaktadır. Söz konusu kelime, Azerbaycan Sazandarlar argosunda da mevcuttur: *manıs* ‘insan, adam, oğlan’ (Şiraliyev 1967: 137).

Kelimeye, Türkiye’deki gizli/marjinal diller arasında, daha çok Çingene gruplarının dillerinde rastlanır: Düzce Abdalları *manoş*, *manuş* ‘jandarma’ (Caferoğlu 1951: 212); Batman Mıtrıpları *manıs* ‘erkek, kişi’; Van Mıtrıpları *minıs* ‘erkek, kişi’ (Benninghaus 1991: 56).

Hint- Ari kökenli kelime, Sanskritte *mánuṣ*, *mánu*, *mánuṣ* ‘adam’, Pehlevicede *m’nwščyhr* (Mayrhofer 1963: 576) biçimlerinde görülür. Hindustan’da ise *manush* (Ivanow 1921: 288) şeklinde tespit edilmiştir. Söz konusu kelime Çingenece de mevcuttur: *manúsh* [manuş] ‘adam’ (Paspati 1863: 268; Paspati 1870: 351).

Yukarıdaki bilgilere bakarak *manuş* kelimesinin Çingenece yoluyla Anadolu’daki gizli dillere, oradan da Derleme Sözlüğü’ne girdiğini söylemek mümkündür.

### **yeken**

Kelime; Derleme Sözlüğü’nde ‘para’ anlamıyla, Eskişehir’e bağlı Koşmat, Yozgat’ın Boğazlıyan ilçesine bağlı Yenikişla köyleri (DS XI 1993: 4228) ile Sivas ve Kayseri’den derlendiği bilgisiyle yer alır (DS XII 1993: 4818).

*Yeken* ‘para’ kelimesinin Abdal gizli dilinde (Le Coq 1911: 228); Caferoğlu 1951: 213; Tietze 1982: 529; Özönder 1988: 63; Düziçi Hayasi and Yıldırım 2004: 131; Sarıkaya ve Seyfeli 2004: 266; Günşen 2004: 1336; Okumuş 2005: 617; Yıldırım 2008: 63; Kolukırık 2009: 251; Yıldırım 2011: 227- 228), Çepni gizli dilinde (Caferoğlu 1954: 56) ve Doğu Anadolu göçbelerinin gizli dilinde (Acar 1985: 15/20) kullandığı bilinmektedir.

Türkiye dışındaki gizli dillerde de söz konusu kelimeye yaygın olarak rastlanmaktadır. Kelime, İran dilenci derviş jargonunda *yakan* ‘para, gümüş’; Orta Asya Abdol tilinde (Kalenderi dervişleri ve artistler dairesi) *yakan* ‘gümüş, gümüş para’; Arabca’da (Orta Asya Çingene dili) *yakan* ‘gümüş, gümüş para (Troitskaya 1948: 257); Tacikistan Dzugi argosunda *yakan* ‘para’ (Oranskiy 1964: 73); Azerbaycan Gurd dilinde *yekan* ‘para’ (Şiraliyev, 1967: 130); Azerbaycan aşıklar argosunda *yakan*, *yekan* ‘para’ (Şiraliyev, 1967: 138) şeklindedir.

Anadolu’dan Doğu Türkistan’a kadar Asya’daki gizli/marjinal dillerde çok yaygın olan kelimenin kökeni meçhuldür. Hint-Avrupa, Hami-Sami, Altay, Ural ve Çin dillerinin tarayabildiğimiz etimolojik sözlüklerinde *yeken* ile ilgili olabilecek herhangi bir kelime belirlenememiştir. Ancak Derleme Sözlüğü’ndeki *yeken* sözünün Abdal veya Çepni gizli dillerinden yahut başka marjinal grupların dilinden alındığını söylemek mümkündür.

### **Sonuç**

Bu makalede, Derleme Sözlüğü’nde yer alan *cıvır*, *geben*, *geder*, *gerez*, *gıyla*, *gıylam*, *hersit*, *heziklemek*, *manuş*, *yeken* kelimelerinin gizli dillerden alındığı ortaya konmuştur. Burada incelenenler, Derleme Sözlüğü’ne Türkçe temelli gizli dillerden geçen kelimelerin ancak bir kısmını oluşturur. Sözlükte, gizli dillerden alınan daha çok sayıda veri vardır. Mesela Çepni gizli dilinden geçen *cavra* ‘köpek’, *yıkım* ‘iyi, güzel’, *bingiş* ‘ayakkabı’, *haymır* ‘erkeklik organı’, *paylık* ‘el’, *pirim* ‘çürük, bere’ sözleri ilk bakışta göze çarpan verilerdir. Bu nedenle, Türkiye Türkçesi ağzlarının söz varlığını, birtakım hata ve eksiklerine rağmen, başarıyla ortaya koyan Derleme Sözlüğü’ne, Türkçe temelli olan ve olmayan bütün gizli diller açısından bakan başka çalışmalara ihtiyaç olduğunu belirtmekte yarar vardır.



**KAYNAKÇA**

- ACAR, Turgut (1985). "Doğu Anadolu'da Yaşayan Bir Meslek Dilinin Yapısı ile Türkçenin Benzerlikleri," **Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul 23-28 Eylül 1985, Tebliğler I Türk Dili, C. 1**, İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi Türkiyat Araştırmaları Merkezi, 9-15.
- AKAR, Ali (2008). "Kalaycı Dili," **Kültür Tarihinde Gizli Diller ve Şifreler**, (Ed. Emine Gürsoy- Naskali, Erdal Şahin), İstanbul: Picus Kitabevi, 35- 51.
- AKPINAR, Turgut (1989). "Çepnilerin Gizli Dili," **Tarih ve Toplum XII/ 72** (Aralık 1989), 40-43.
- AKSAN, Doğan (1979). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim I**, Ankara: Türk Dil Kurumu, yayın no 439.
- BAALBAKİ, Rohi (1995). **Al-Mawrid, A Modern Arabic- English Dictionary**, Seventh edition, Beirut: Dar-el Ilm Lilmalayin.
- BAKKER, Peter (2001). "Romani and Turkish," **Was ich noch sagen wollte, Was ich noch sagen wollte, A Multilingual Festschrift for Norbert Boretzky on the Occasion of his 65th Birthday**, (Eds. Birgit Igla and Thomas Stolz), Berlin: Akademische Verlag, 303-327.
- BENNINGHAUS, Rüdiger (1991). "Les Tsiganes de la Turquie Orientale," **Études Tsiganes** 3-91, 47-60.
- BENNINGHAUS, Rüdiger (Tarihsiz). "Halide Dolu: 'Ali'nin Uşağının Tekellimi' nebst einer kleinen Bibliographie über Geheimsprachen," [http://mitglied.lycos.de/ruedigerbenninghaus/geheim\\_sprache.htm](http://mitglied.lycos.de/ruedigerbenninghaus/geheim_sprache.htm), (ET: 25.05.2001).
- BLÄSING, Uwe (2000). "İrano-Turcica: Weitere Iranische Elemente im Türkentürkischen," **Folia Orientalia, XXXVI, Studia in Honorem Stanislai Stachowski Dicata**, 33-61, Kraków.
- BLÄSING, Uwe (2002). "Ein Beitrag zu Zigeuner-Jargons, Geheimsprachen und zum argotischen Wortschatz in der Türkei, Einige Bemerkungen zu Caferoğlus Liste aus dem Wortschatz der Elekçi bei Alaçam (Bolu)," **Iran and the Caucasus** 6/1-2, 103-168.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1943). **Anadolu Ağızlarından Toplamalar. Kastamonu, Çankırı, Çorum, Amasya, Niğde İlbaylıkları, Kalaycı Argosu ve Geygelli Yörüklerinin Gizli Dili**, İstanbul.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1944). **Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar**, İstanbul.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1950). "Eskişehir Ağızları Üzerine Bir Deneme", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** IV/1-2, s. 15-33.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1951). **Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler**, İstanbul.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1952). "Erkilet Çerçilerinin Argosu Dilce", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** IV/4, s. 334-344.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1953). "Anadolu Abdallarının Gizli Dillerinden Bir İki Örnek", **Doğumunun 60. Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü'ye Armağan**, Ankara: DTCF, 77-79.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1954). "Pallacı, Tahtacı ve Çepni Dillerine Dair", **Türkiyat Mecmuası** XI, 41-57.

- CENGİZ, Mehmet Ali (1987). **Tarihi, Kültürü ve Sosyal Hayatı ile Tohma Havzası**, Malatya.
- DEMİR, Nurettin (2002). "Türkiye'de Özel Diller," **Yeni Türkiye 43, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı I**, 422-428.
- DEMİR, Nurettin (2009). "Dil ve Varyasyon," **Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım**, (Ed. Nurettin Demir, Emine Yılmaz), Ankara: Nobel, 15-23.
- DOLU, Halide (1986). "Ali'nin Uşağının Tekellimi", **I. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler**, 71-82.
- DS: Türk Dil Kurumu (1993). **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü 1-12**, 2. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu, yayın no. 211.
- EROĞLU, Zekâi (1939). **Muğla Tarihi**, İzmir.
- GORDLEVSKIY, V. A. (1927). "Djardjary v Konii." **Doklady Akademii Nauk SSSR 5**, 108-113, Leningrad.
- GROME, Francis Hinds (1891). "Persian and Syrian Gypsies," **Journal of the Gypsy Lore Society**, Vol. II, January 1890- April 1891, 21-27.
- GÜLENSOY, Tuncer (1988). "Darende'de Konuşulan Gizli Dil Üzerine Notlar", **II. Battal Gazi ve Malatya çevresi Halk Kültürü Sempozyumu (19-21 Ekim 1987, Malatya), Tebliğler**, İstanbul, 136-139.
- GÜNŞEN, Ahmet (2004). "Kırşehir, Hacıbektas, Kaman ve Keskin Yöresi Abdallarının Gizli Dilleri: Teberce," **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1317-1328.
- HAYASI, Tooru and Faruk Yildirim (2004). "Anatoria nanbu no Abdal (Teber) ni kansuru tyoosa-hookoku [A Report on the vocabulary of Abdal (Teber) in Sothern Anatolia,]" **Tyuruku-kei syo-gengo ni okeru sessyoku to henyoo nomekanizumu: tyoosa hookoku [Mechanism of contact and change in Turkic languages: research reports]** (Editors Hayashi, Tooru and Hiroyuki Umetani), Tokyo: University of Tokyo Department of Linguistics, 127-135.
- HAYASI, Tooru, Sabit Rozi, Tahirjan Muhämmät and Wang Jianxin (1999). **A Şäyxil Vocabulary, A Preliminary Report of Linguistic Research in Şäyxil Village, Southwestern Xinjiang**, Japan: Kyoto University.
- <http://www.dictionaryurdu.com/> (ET: 30.09.2010)
- IVANOW, W. (1921). "Further Notes on Gypsies in Persia," **Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal**, New series XVI/1920, 281-291.
- IVANOW, W. (1923). "An Old Gypsy Darwish Jargon," **Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal**, New series XVIII/1922, 375-383.
- KARAMETE, Kemalettin (1942). "Kayseri'nin Şirin Bir Nahiyesi," **Yeşil Erkilet Dergisi**, 1-6.
- KAYMAZ, Zeki (1997). "Darende'de Konuşulan Gizli Dil: Hazeynce," **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi** 109, 131-165.
- KAYMAZ, Zeki (2003). **Türkiye'deki Gizli Diller Üzerine Bir Araştırma**, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

- KENRICK, Donald (2000a). "Gypsies from India - from the Indus to the Mediterranean." **KURI - DRJournal**, I/1, January 2000, <http://www.domresearchcenter.com/resources/links/gypsies11.html> (ET: 15.01.2004)
- KENRICK, Donald (2000b). "Learning Domari - Unit 1." **KURI - DRJournal**, Vol. 1, No. 2, Spring/Summer 2000, <http://www.domresearchcenter.com/resources/links/domlang1.html> (ET: 15.01.2004)
- KENRICK, Donald (2000c). "Learning Domari - Unit 2." **KURI - DRJournal**, Vol. 1, No. 3, Fall/Winter 2000. <http://www.Domresearchcenter.com/resources/links/domlang1.html> (ET: 15.01.2004)
- KOLUKIRIK, Suat (2009). "Çingene Olduğu Düşünülen Gruplarda Kimlik: Teber (Abdal) Kimliği," **Kimlikler Lütfen, Türkiye Cumhuriyeti'nde Kültürel Kimlik Arayış ve Temsili** (Derleyen Gönül Pultar), Ankara: ODTÜ, 244-254.
- KORKMAZ, Zeynep (1992). **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu, yayın no. 575.
- LADSTÄTTER, Otto und Andreas Tietze (1994). **Die Abdal (Äynu) in Xinjiang**. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- LE COQ, A. von (1911). "Die Abdal," **Baessler-Archiv II/ 1**, 221-234.
- LEWIS, Geoffrey (1950-1955). "The secret language of the Geygelli Yörük," **60. Doğum Yılı Münasebetiyle Zeki Velidi Togan'a Aramağan**, 214-226.
- MARSH, Adrian and Elin Strand (2003). " '...spies, deserters and undesirable pesons...' The Gypsies of Cyprus 1322-2003, **KURI -DRJournal**, Vol. 1, No. 7, Fall/Winter 2002. <http://www.domresearchcenter.com/journal/18/index.html>
- MATRAS, Yaron (1999). "The State of Present-Day Domari in Jerusalem," **Mediterranean Language Review** 11 (1999), Pp. 1-58.
- MATRAS, Yaron (2004). **Romani: A Linguistic Introduction**, Cambridge: Cambridge University Press.
- MAYRHOFER, Manfred (1956). **Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen A Concise Etymological Sanskrit Dictionary, Band I: A-TH**, Heidelberg: Carl Winter-Universitätverlag.
- MAYRHOFER, Manfred (1963). **Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen A Concise Etymological Sanskrit Dictionary, Band II: D-M**, Heidelberg: Carl Winter-Universitätverlag.
- MAYRHOFER, Manfred (1976). **Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen A Concise Etymological Sanskrit Dictionary, Band III: Y-H**, Heidelberg: Carl Winter-Universitätverlag.
- MAYRHOFER, Manfred (1980). **Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen A Concise Etymological Sanskrit Dictionary, Band IV: Register**, Heidelberg: Carl Winter-Universitätverlag.
- MUTÇALI, Serdar (1995). **Arapça Türkçe Sözlük**, İstanbul: Dağarcık.
- OKUMUŞ, Ejder (2005), "Türkiye'de Marjinal Bir Grup Olarak Abdallar", **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, III/ 6, 489-512.

- ORANSKIY, I. M. (1964). “Novye svedeniya o sekretnyx yazykax (argo) Srednej Azii, II, Materialy dlya izuceniya argo etnograficeskoy gruppi Dzugi (Gissarskaya dolina),” **Iranskaya Filologiya; Trudi naucnoy konferentsii po iranskoj filologii, 24-27 yanvarya 1962: 62-75**, Leningrad: Leningradskogo Universiteta.
- ÖZKAN, Nevzat (1991). “Erkilet Gizli Dili”, **Erciyes Yöresi I. Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografya Sempozyumu (3-5 Mayıs 1990, Kayseri) Bildiriler**, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 295-313.
- ÖZÖNDER, Cihat (1988). “Simbiyotik Bir Cemaat: Andırın Çevresi Abdalları”, **Türk Folklor Araştırmaları (Turkish Folklore Researchs) 1988/1**, Ankara: KTB Millî Folklor Araştırma Dairesi, 54-64.
- ÖZTÜRK, Rıdvan (2009). “Kıbrıs Gurbetlerinin Gizli Dili,” **Kıbrıs Konuşuyor, Kıbrıs Ağzı Üzerine İncelemeler** (Ed. Rıdvan Öztürk), İstanbul: Kesit, 229-242.
- PASPATI, A.G. (1863). “Memoir on the Language of the Gypsies, as now used in the Turkish Empire (Translated from the Greek by Rev. C. Hamlin)”, **Journal of the American Oriental Society** 7 (1860-1863), 143-270.
- PASPATI, Alexandre G. (1870). **Études sur les Tchinghianés ou Bohémiens de L’empire Ottoman**, Konstantinople: Antoin Koroméla.
- PATKANOFF, K.P. (1908-1909). “Some Words on the dialect of the Trans-Caucasian Gypsies – Boşa and Karaçi,” **Jornal of the Gypsy Lore Society**, new series I: 229-257, II: 246-266 and 325-334.
- SARIKAYA, Mahmut ve Mahmut Seyfeli (2004), “Kırşehir Abdal/Teber Dili ve Anadolu, Azerbaycan, Özbekistan Gizli Dilleriyle İlgisi,” **Türklük Bilimi Araştırmaları XV**, 243-278.
- SEVİNÇLİ, Efdal (2009). “Özel/Gizli Bir Dil: Çepni Dili,” **Journal of Yasar University**, 4/13, 1923-1949, [http://joy.yasar.edu.tr/makale/no13\\_vol4/03\\_sevincli.pdf](http://joy.yasar.edu.tr/makale/no13_vol4/03_sevincli.pdf) (ET: 05.03.2011)
- SYKES, P. Molesworth (1902). “Anthropological Notes on Southern Persia,” **The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland**, 32 (Jul. - Dec., 1902), 339-352.
- ŞEN, Mesut (2002), “Argo Üzerine”. **Türk Kültüründe Argo**, (Editörler Emine Gürsoy-Naskali ve Gülden Sağol), Haarlem: SOTA Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi, 13-22.
- ŞİRALİYEV, M.Ş. (1967). “Azerbaycan’da İşlenen Argolar,” **TDAY-Belleten 1966**, 127-141, Ankara: TDK.
- TIETZE, Andreas (1955). “Griechische Lehnwörter im anatolischen Türkisch,” **Oriens**, 8/2, 204-257.
- TIETZE, Andreas (1982). “Zum Argot der anatolischen Abdal (Gruppe Teber)”, **Acta Orientalia Acadmiae Scientiarum Hungaricae** 36, 521-532.
- TIETZE, Andreas (2002). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, Sprachgeschichtliches und etymologisches Wörterbuch des Türkei-Türkischen, Birinci Cilt A-E**, İstanbul-Wien: Simurg, Östrichische Akademie der Wissenschaften.
- TIETZE, Andreas (2009). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, Sprachgeschichtliches und etymologisches Wörterbuch des Türkei-Türkischen, İkinci Cilt F-J**, Wien: Östrichische Akademie der Wissenschaften.

- TOLMAN, Herbert Cushing (1908). **Ancient Persian Lexicon and Text, and The texts of The Achaemenidan Inscription Transliterated and Translated with Special Reference to Their Recent Re-examination**, Newyork, Cincinnati, Chicago: American Book Company, Vanderbilt Oriental Series.
- TOPALOĞLU, Ahmet (1989). **Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Ötüken.
- TROITSKAJA, A. L. (1948). “Abdoltili-argo tsexa artistov i muzikantov sredney Azii”, **Sovetskoe Vostokovedenie**, V., Moskva-Leningrad, 251-274.
- TURNER, R. L. (Sir Ralph Lilley) (1962-1966). **A comparative dictionary of Indo-Aryan languages**, London: Oxford University Press, 1962-1966. Includes three supplements, published 1969-1985. <http://dsal.uchicago.edu/dictionaries/soas/>
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1997). **Etnik Sosyoloji, Türk Etnik Sosyolojisi**, İstanbul: Timaş.
- VARDAR, Berke, Nüket Güz, Emel Huber, Osman Senemoğlu, Erdim Öztokat (2002). **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Multilingual.
- VOSKANIAN, Vardan (2002). “The Iranian Loan-words in Lomavren, The Secret Language of the Armenian Gypsies,” **Iran and the Caucasus** 6/1-2, 169-180.
- YALDIZKAYA, Ömer Faruk (2003). “Emirdağ'da Abdâl Geleneği,” **VI. Afyankarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (10-11 Ekim 2002)**, Ankara, 499-507.
- YILDIRIM, Faruk (2008). “Teber Dili,” **Kültür Tarihimize Gizli Diller ve Şifreler**, (Ed. Emine Gürsoy- Naskalı, Erdal Şahin), İstanbul: Picus Kitabevi, 52-76.
- YILDIRIM, Faruk (2011). **Abdal Gizli Dili, İnceleme-Sözlük**, Adana: Karahan Kitabevi.

### KISALTMALAR

Alm. Çing.	Alman Çingenecesi
Ar. Çing.	Arap Çingenecesi, Domari
As. Çing.	Asya Çingenecesi, Domari
Assa.	Assamese (Hint)
Ar.	Arapça
Av. Çing.	Avrupa Çingenecesi, Romani
Ben.	Bengali (Hint)
Bhoj.	Bhojpurī (Hint)
Çing.	Çingenece, Çingene
Dom.	Domari, Ortadoğu Çingenecesi
Fil. Çing.	Filistin Çingenecesi, Domari
Guj.	Gujarātī (Hint)
Hind.	Hindi, Hindustani, Hintçe
Kâş.	Kâşmirī, Keşmirī (Hint)
Lom.	Lomavren, Ermeni Çingenecesi

### Turkish Studies

---

Nep.	Nepalī, Nepalce (Hint)
Or.	Oṛiyā (Hint)
Pa.	Pali
Pen.	Pencābī, Panjābī
Prakr.	Prakrit
Ro. Çing.	Romanya Çingenecesi
Rom.	Romani, Romaca, Avrupa Çingenecesi
Sind.	Sindhī (Hint)
Skr.	Sanskrit
Urd.	Urduca
Yun.	Yunanca
Yun. Çing.	Yunan Çingenecesi

---

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*  
Volume 7/4, Fall, 2012